

Opis źródła:

Dziela wszystkie. Krakowskie Oskara Kolberga jest pokłosiem pracy autora nad zbieraniem materiałów dotyczących kultury ludowej i folkloru poszczególnych regionów dawnej Rzeczypospolitej, przedrozbiorowej. Wydanych zostało w sumie 86 tomów, w których opisywane są kolejne regiony, ludzie je zamieszkujący oraz ich kultura, tradycje, ubiory czy wierzenia. W poniższym fragmencie tekstu źródłowego autor opisuje tradycje i obrzędy, jakie spotkać można było jeszcze pod koniec XIX wieku w Krakowie.

Miejsce i data wydania:

Kraków 1871 r.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Brak informacji o miejscu przechowywania oryginału. Wersję cyfrową odnaleźć można, m.in.:
<http://www.oskarkolberg.pl/MediaFiles/005dwok.pdf>

Tekst źródła (fragment):

Równie świetnie i gwarnie jak wesela, obchodzi lud [krakowski] inne pamiątki, osobliwie religijnej natury. Nigdzie pewnie w całym kraju polskim, nie napotkasz tyle co tu, szopek czyli jasełek, nigdzie tyle pochodów z gwiazdką po kolędzie, z traczykiem, konikiem, i t.p., a każdemu takiemu obchodowi, przystrojonemu w rozliczne, malowane i błyszczące przybory i dekoracje, towarzyszą długie mowy, śpiewy, przymówki i koncepta chłopców już to w świąteczne już w inne, dziwaczne poprzebieranych szaty. Snując się gęsto po mieście i okolicy, zdaje się, jakoby pochody te były oddźwiękiem przeszłej Krakowa wielkości, przypominkiem przyćmionym dawnego blasku tego grodu, ogniska niegdyś życia politycznego i religijnego, którego dobroczynne promienie rozchodziły się po całym kraju.

Słowniczek pojęć:

Chodzenie z traczykiem – ludowy, wielkanocny zwyczaj małopolski, praktykowany najczęściej w Poniedziałek Wielkanocny, w czasie którego chłopcy z figurą baranka, niesioną lub toczoną na wózku, obchodzili domy i śpiewali pieśni o Zmartwychwstaniu Pańskim, zaś do koszyka zbierali zapłatę.

Wolne Miasto Kraków – inaczej nazywane również Rzeczpospolitą Krakowską, było to państwo utworzone na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego, kontrolowane przez trzech zaborców. Państwo to zostało utworzone 18 października 1815 roku z południowego fragmentu

Księstwa Warszawskiego i było republiką konstytucyjną opartą na Kodeksie Napoleona i własnej konstytucji. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wolne_Miasto_Krak%C3%B3w

Powstanie krakowskie – trwający od 21 lutego do 4 marca zryw, mający na celu, pod egidą demokracji, wywalczyć wolność dla kraju. Więcej -

https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_krakowskie

Oskar Kolberg – najbardziej znany badacz kultury ludowej w Polsce. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Oskar_Kolberg

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej:

1. Co oznacza, wspomniana w tekście źródłowym, „dawna chwała Krakowa”? Jaką rolę odgrywał Kraków w historii Rzeczypospolitej? Podaj kilka przykładów
2. Jakie obrzędy, w świetle tekstu źródłowego, obchodzono w XIX-wiecznym Krakowie?
3. Jakie znaczenie dla polskiego ruchu niepodległościowego miało powstanie krakowskie? Jakie były przyczyny jego wybuchu?

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. W jakim zaborze znajdował się Kraków? Czy zawsze był częścią jakiegoś zaboru, czy posiadał pewną autonomię?
2. Jaką rolę pełnił Kraków według autora tekstu źródłowego? W jaki sposób odnosi się do przeszłości miasta?
3. Jakie tradycje krakowskie wymienia autor tekstu? Opisz którąś z nich.

Wskazówki:

Pamiętać należy, że Kraków był od zawsze miastem niejednorodnym, w którym zamieszkiwali i żyli ludzie różnych narodowości. Był to też zawsze jeden z głównych ośrodków kultury Polski, szczególnie, jako wielowiekowa stolica państwa, odgrywał on rolę wiodącą czy to w zachowywaniu kultury, czy też w kwestiach ekonomicznych państwa, jak na przykład handel czy rzemiosło. Autor tekstu odnosi się do dawnej wielkości Krakowa, ukazując, że również w jego czasach, w czasach zaborów, Kraków był mozaiką przeróżnych obrzędów i tradycji.

Posiadał on również w XIX wieku pewną autonomię, którą, ostatecznie, utracił, w związku z wydarzeniami 1846 i 1848 roku oraz Wiosną Ludów.

Najważniejsze cezury:

1815 – 1846 – powołanie do życia i funkcjonowanie Wolnego Miasta Krakowa

1846 – wybuch powstania krakowskiego

1848 – Wiosna Ludów w Krakowie; wcielenie Krakowa do zaboru austriackiego

Literatura pomocnicza:

Skowroński J., *Kraków cesarsko-królewski*, Łódź 2004

Oskar Kolberg. Prekursor antropologii kultury, red. L. Bielawski, K. Dadak-Kozicka, K.

Lesień-Płachecka, Warszawa 1995

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk